DOMSTOLENS DOM
AF 12. NOVEMBER 1974 [1]

Firma Friedrich Haaga GmbH (anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Bundesgerichtshof)

»Første selskabsdirektiv«

Sag 32/74

Sammendrag

Selskaber i den i traktatens artikel 58, stk. 2 forudsatte betydning — obligatorisk offentlighed — omfang — regler om repræsentationskompetence — udnævnelse af kun én direktør

(Rådets første direktiv af 9. marts 1968, artikel 2, stk. 1, litra d, andet pkt.)

Ved en forøgelse af samhandelen som følge af fællesmarkedets oprettelse og af hensyn til retshandlerne mellem statsborgere fra forskellige medlemsstater skal enhver, der ønsker at indgå og opretholde forretningsforbindelser med selskaber, der har sæde i andre medlemsstater, uhindret kunne skaffe sig de væsentligste oplysninger om handelsselskabernes sammensætning og om de beføjelser, der tilkommer de på selskabernes vegne optrædende personer; de relevante oplysninger bør derfor udtrykkeligt fremgå af offentlige registre eller lister, selv om visse af disse oplysninger uden videre følger af den nationale lovgivning eller kan forekomme indlysende.

Artikel 2, stk. 1, litra d, andet pkt. i Rådets første direktiv af 9. marts 1968 om samordning af de garantier, som kræves i medlemsstaterne af de i traktatens artikel 58, stk. 2 nævnte selskaber til beskyttelse af såvel selskabsdeltagernes som tredjemands interesser, med det formål at gøre disse garantier lige byrdefulde, skal fortolkes således, at der, når det organ, der kan optræde på et selskabs vegne, kan være sammensat af et eller flere medlemmer, ikke alene skal ske offentliggørelse af de tegningsregler, der gælder, såfremt der er flere direktører, men at det også i det tilfælde, hvor der kun er udnævnt én direktør, skal angives, at denne alene kan forpligte selskabet, også selv om en sådan kompetence klart fremgår af den nationale lovgivning.

I sag nr. 32/74

angående en anmodning, som i henhold til EØF-traktatens artikel 177 er

1 — Processprog: Tysk.

forelagt Domstolen af Bundesgerichtshof (Forbundsrepublikkens højesteret) for i den dér verserende sag om indførelse i handelsregistret af

FIRMA FRIEDRICH HAAGA GMBH, der har specialiseret sig i fremstillingen af sterilisatorer og har hjemsted i Stuttgart,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 2, stk. 1, litra d i Rådets første direktiv af 9. marts 1968 om samordning af de garantier, som kræves i medlemsstaterne af de i traktatens artikel 58, stk. 2, nævnte selskaber til beskyttelse af såvel selskabsdeltagernes som tredjemands interesser, med det formål at gøre disse garantier lige byrdefulde

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten, R. Lecourt, afdelingsformanden, C. Ó Dálaigh, dommerne, A. M. Donner, R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore (refererende) og H. Kutscher,

generaladvokat: H. Mayras
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

Sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de skriftlige indlæg, indgivet i henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen, kan sammenfattes således:

I — De faktiske omstændigheder og skriftvekslingens forløb

Den 9. marts 1968 vedtog Rådet for De europæiske Fællesskaber et første direktiv om samordning af de garantier, som kræves i medlemsstaterne af de i traktatens artikel 58, stk. 2, nævnte selskaber til beskyttelse af såvel selskabsdeltagernes som tredjemands interesser, med det formål at gøre disse garantier lige byrdefulde (EFT-specialudgave 1968 (I), s. 41; org. ref. JO nr. L 65, s. 8, 1968).

Dette direktivs formål er ifølge dets betragtninger særligt at samordne de af medlemsstaterne ved lov eller administrativt fastsatte bestemmelser om offentlighed i aktieselskaber og øvrige selskaber med begrænset ansvar, om gyldigheden af disse selskabers forpligtelser samt om selskabernes ugyldighed for at be-

skytte tredjemand; denne offentlighed skal især gøre det muligt for tredjemand at gøre sig bekendt med de væsentligste dokumenter vedrørende selskabet samt at få visse oplysninger om dette, navnlig om personlige data for de personer, som har ret til at forpligte selskabet.

Med henblik herpå er det ved artikel 2, stk. 1, litra d) bestemt, at medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger, for at den obligatoriske offentlighed vedrørende selskaberne omfatter udnævnelse, udtræden samt personlige data for de personer, der i deres egenskab af lovbestemt selskabsorgan eller som medlemmer af et sådant organ er beføjede til at forpligte et selskab over for tredjemand og til at repræsentere det ved rettergang. Det må gennem disse offentlighedsforanstaltninger præciseres, om de personer, som er beføjede til at forpligte selskabet, kan gøre dette hver for sig eller i forening med andre.

I henhold til direktivets artikel 13 ændrede forbundsrepublikken Tyskland med gyldighed fra 1. september 1969 ved § 3 i lov af 15. august 1969 om gennemførelse af Rådets første direktiv om samordning af selskabsretten (Bundesgesetzblatt I, s. 1146) loven om selskaber med begrænset ansvar: § 8 blev tilføjet et stk. 3, hvorefter anmeldelsen til handelsregistret også skal angive omfanget af direktionens beføjelse til at optræde på selskabets vegne, og stk. 1 i § 10 blev udvidet med et punktum, hvorefter omfanget af direktionens beføjelse ligeledes skal fremgå af den stedfundne registrering.

I loven om selskaber med begrænset ansvar blev der ikke ændret i bestemmelserne om selve beføjelsen til at optræde på selskabets vegne: selskabet tegnes stadig af flere i forening, når der er flere direktører, og af én, såfremt der kun er én direktør.

Registreringen i handelsregistret vedrørende Friedrich Haaga GmbH, anpartsselskab med hjemsted i Stuttgart, fastslår ifølge en bestemmelse i stiftelsesoverenskomsten: »Såfremt der er udnævnt flere direktører, tegnes selskabet af to direktører eller af en direktør og en prokurist«.

Ved beslutning af 11. august 1971 blev selskabet Haaga af Rechtspfleger'en (embedsmand, beskæftiget i en rets administration, der er pålagt visse domstolsopgaver særligt inden for frivillige retspleje (»freiwillige Gerichtsbarkeit«)) ved Amtsgericht (ret i første instans) Stuttgart, som fører handelsregistret, pålagt inden 1. oktober at angive omfanget af dets direktørers almindelige beføjelse til at optræde på selskabets vegne, når flere kan tegne og for det tilfælde, at der kun er én direktør, i særdeleshed at præcisere, at denne alene kan tegne selskabet.

Den 25. september 1971 protesterede selskabet Haaga mod denne beslutning med den begrundelse, at den krævede indførelse var overflødig, idet det fremgår af selve ordlyden af indførelsen i registret, at der, i det tilfælde hvor selskabet kun har én direktør, alene er denne, der kan optræde på selskabets vegne.

Den 1. oktober 1971 afslog Amtsgericht at imødekomme denne indsigelse og forelagde den den 16. november for Landgericht (ret i første og anden instans med almindelig kompetence) Stuttgart.

Landgericht afviste sagen ved beslutning af 8. december 1971.

Den 9. januar 1973 appellerede selskabet Haaga denne afgørelse til Oberlandesgericht (appelinstans) Stuttgart.

Denne var af den opfattelse, at appellen savnede fornødent grundlag; da Oberlandesgericht Frankfurt am Main i en beslutning af 6 maj 1971 imidlertid havde givet udtryk for den modsatte opfattelse, mente retten sig ikke i stand til at træffe afgørelse og henviste i medfør af § 28, stk. 2 i Gesetz über die angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit) sagen til Bundesgerichtshof (Forbundsrepublikkens højesteret).

Bundesgerichtshof, anden afdeling for civile sager, fastslog, at sagens udfald afhænger af, hvorvidt det ved § 10, stk. 1, anden sætning i den tyske lov om anpartsselskaber (GmbH) i dennes nye udformning er fastsat, at det i et tilfælde,

hvor der kun er én direktør, skal registreres i handelsregistret, at denne alene optræder på selskabets vegne; da denne bestemmelse har til formål at bringe tysk ret i overensstemmelse med Rådets direktiv af 9. marts 1968, er afgørelsen afhængig af fortolkningen af dette direktivs artikel 2, stk. 1, litra d, andet pkt.

Ved kendelse af 14. februar 1974 besluttede Bundesgerichtshof at udsætte sagen og i henhold til EØF-traktatens artikel 177 anmode Domstolen om at træffe en præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

Skal artikel 2, stk. 1, litra d, andet pkt. i direktiv fra Rådet for De europæiske Fællesskaber om samordning af selskabsretten fortolkes således, at det, når det organ, som kan optræde på selskabets vegne, kan være sammensat af et eller flere medlemmer, og når den nationale lovgivning, i tilfælde af at der kun er udnævnt et enkelt medlem, bindende bestemmer dette medlems enebeføjelse til at optræde på selskabets vegne, ikke alene er de tegningsregler, der gælder, når flere medlemmer er udpeget, der skal offentliggøres, men at det også i tilfælde af, at der kun udpeges et enkelt medlem skal angives, at dette alene kan forpligte selskabet. Eller kan den sidste oplysning udelades, når muligheden af kun at udnævne én person som selskabets forpligtende organ og denne persons enebeføjelse til at optræde på selskabets vegne klart fremgår af indførelsen vedrørende flere personers tegningsret sammenholdt med lovgivningens regler?

Kendelsen fra Bundesgerichtshof er registreret på Domstolens justitskontor den 14. maj 1974.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØFs Domstol er der den 12. juli 1974 indgivet skriftlige indlæg af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber.

Domstolen har på grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Skriftlige indlæg indgivet for Domstolen

Kommissionen har anført, at kernen i det af Bundesgerichtshof forelagte spørgsmål er, hvorvidt der i tilfælde af, at det organ, der kan optræde på selskabets vegne, kun har ét medlem, består en pligt til at offentliggøre, at dette alene kan tegne selskabet, dels når det nævnte organ kan bestå af ét eller flere medlemmer, og dels når den nationale ret bindende bestemmer, at der, når der kun er udnævnt ét medlem, tilkommer dette alene at optræde på selskabets vegne. Det drejer sig altså om, hvorvidt der i henhold til artikel 2, stk. 1, litra d), andet pkt. i direktivet af 9. marts 1968 består en pligt til en offentliggørelse af følgende indhold: »Såfremt der kun er én direktør, optræder han alene på selskabets vegne«.

a) Selve ordlyden af den omhandlede bestemmelse og en ren grammatisk analyse giver ikke noget klart svar på dette spørgsmål. Forpligtelsen til at »præcisere, om de personer, som er beføjede til at forpligte selskabet, kan gøre dette hver for sig eller i forening med andre«, vedrører kun det tilfælde, hvor en flerhed af personer er bemyndiget til at tegne selskabet; flertalsformen kan imidlertid efter sammenhængen også omfatte ental.

b) Med henblik på formålet med den bestemmelse, der skal fortolkes, bør man især holde sig følgende for øje:

— Da den offentlighed, der er pålagt ved direktivet, hovedsageligt skal beskytte tredjemand, er det nærliggende at foretage en udvidende fortolkning af direktivets bestemmelser og hævde, at tegningsretten også skal angives i det tilfælde, hvor kun en enkelt person er udpeget. Imidlertid må man spørge sig selv, om beskyttelsen af tredjemand virkelig kræver en sådan offentlighed.

— Argumentet, at de, der har interesse i oplysninger, ikke kan antages at have et præcist kendskab til medlemssta-

ternes forskellige lovgivninger, og at det bør undgås, at de pågældende får indtryk af, at direktøren kun kan handle i forening med en prokurist, er ikke overbevisende.

De gældende regler i medlemsstaterne ofviger nemlig netop ikke fra hinanden i de tilfælde, hvor det selskabsorgan, der er udstyret med repræsentationsbeføjelsen, kun består af én person; en tredjemand kan være sikker på, at det i hele Fællesskabet er således, at den person, der ene udgør det organ, som kan binde selskabet, også er bemyndiget til alene at optræde på selskabets vegne. Offentlighed vedrørende en enkelt persons beføjelse til at optræde på selskabets vegne forekommer derfor overflødig.

c) Tekstens tilblivelseshistorie giver heller ikke grundlag for at slutte, at den individuelle tegningsret, der tilkommer en person, som udgør det eneste medlem af det organ, der kan tegne selskabet, skal gøres til genstand for offentlighed.

d) Det er følgelig Kommissionens opfattelse, at det af Bundesgerichtshof forelagte spørgsmål bør besvares som følger:

Artikel 2, stk. 1, litra d, andet pkt. i Rådets direktiv af 9. marts 1968 skal fortolkes således: Når det selskabsorgan, der kan optræde på selskabets vegne, kan tælle et eller flere medlemmer, og der kun er udnævnt et enkelt, er det unødvendigt, at den omstændighed, at dette medlem alene er beføjet til at tegne selskabet, gøres til genstand for offentlighed.

Kommissionen, repræsenteret af sin juridiske rådgiver, Rolf Wägenbaur, som befuldmægtiget, har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 2. oktober 1974.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 23. oktober 1974.

Præmisser

1 Ved kendelse af 14. februar 1974, indgået til Domstolen justitskontor den 14. maj samme år, har *Bundesgerichtshof* i medfør af EØF-traktatens art. 177 forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af art. 2, stk. 1, litra d, andet pkt. i Rådets første direktiv af 9. marts 1968 om samordning af de garantier, som kræves i medlemsstaterne til beskyttelse af såvel selskabsdeltagernes som tredjemands interesser, med det formål at gøre disse garantier lige byrdefulde (EFT-specialudgave 1968 (I), s. 41; org. ref., JO nr. L 65, s. 8, 1968), med henblik på den obligatoriske offentlighed vedrørende visse oplysninger om de selskabsorganer, der kan forpligte et selskab over for tredjemand;

2 det fremgår af forelæggelseskendelsen, at dette spørgsmål er blevet stillet i anledning af, at der i en sag inden for rammerne af den »frivillige retspleje« er rejst indsigelse mod en beslutning, hvorved den myndighed, der fører handelsregisteret, har pålagt det omhandlede anpartselskab (GmbH) at angive omfanget af dets direktørers beføjelse til at optræde på selskabets vegne og for det tilfælde, hvor der kun er én direktør, specielt at præcisere, at denne alene kan forpligte selskabet;

selskabet har modsat sig dette påbud med den begrundelse, at den krævede indførelse er overflødig, da det af selve indførelsen i handelsregisteret, fremgår, at det, hvor selskabet kun har én direktør, i henhold til til den i forbundsrepublikken Tyskland gældende lovgivning tilkommer denne alene at optræde på selskabets vegne;

3 *Bundesgerichtshof*, der som sidste instans har fået forelagt denne sag, har på grund af indbyrdes afvigende fortolkninger fra forskellige retter fundet, at en fortolkning af de relevante bestemmelser i direktivet af 9. marts 1968 er fornøden for at sikre, at den af forbundsrepublikken Tyskland vedtagne lov til gennemførelse af nævnte direktiv anvendes i overensstemmelse med fællesskabsrettens krav;

med henblik herpå har *Bundesgerichtshof* stillet spørgsmålet, hvorvidt artikel 2, stk. 1, litra d, andet pkt. i direktivet skal fortolkes således, at der, når det organ, som kan optræde på selskabets vegne, kan være sammensat af et eller flere medlemmer, og når den nationale lovgivning, i tilfælde af at der kun er udnævnt et enkelt medlem, bindende fastsætter dette medlems enebeføjelse til at optræde på selskabets vegne, ikke alene skal ske offentliggørelse af de tegningsregler, der gælder, når flere medlemmer er udpeget, men at det også i tilfælde af, at der kun udpeges et enkelt medlem, skal angives, at dette alene kan forpligte selskabet, eller om bestemmelsen skal fortolkes således, at den sidste oplysning kan udelades, når muligheden af kun at udnævne én person som selskabets forpligtende organ denne persons enebeføjelse til at optræde på selskabets vegne klart fremgår af indførelsen vedrørende flere personers tegningsret sammenholdt med lovgivningens regler.

4 I direktivet af 9. marts 1968 bestemmes det i artikel 2, stk. 1, at

»medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for, at den obligatoriske offentlighed vedrørende selskaber i det mindste omfatter følgende dokumenter og oplysninger: .....

d) udnævnelse, udtræden samt personlige data for de personer, der i deres egenskab af lovbestemt selbskabsorgan ellersom medlemmer af et sådant organ

— er beføjede til at forpligte selskabet over for tredjemand og til at repræsentere det ved rettergang,

— deltager i ledelsen af, i tilsynet med eller i kontrollen med selskabet;

i andet pkt. i litra d), som bedes fortolket, er følgende tilføjet: »Det må gennem offentlighedsforanstaltningerne præciseres, om de personer, som er beføjede til at forpligte selskabet, kan gøre dette hver for sig eller i forening med andre«.

5 Efter den juridiske sprogbrugs regler må udtrykket »de personer, som er beføjede til at forpligte selskabet«, forstås som et begreb således, at den grammatiske flertalsform ikke sondrer mellem, hvorvidt det er en enkeltperson eller en flerhed af personer, som kan forpligte selskabet;

denne bestemmelser forudsætter således, at der i de tilfælde, hvor alene én person kan forpligte selskabet, er pligt til udtrykkeligt at oplyse, om denne person er beføjet til at optræde på selskabets vegne.

6 Denne fortolkning stemmer overens med direktivets formål, der er at skabe retssikkerhed i forholdet mellem selskabet og tredjemand ved en forøgelse af samhandelen mellem medlemsstaterne so mfølge af fællesmarkedets oprettelse;

på denne baggrund må enhver, der ønsker at indgå og opretholde forretningsforbindelser med selskaber, der har sæde i andre medlemsstater, uhindret kunne skaffe sig de væsentligste oplysninger om handelsselskabernes sammensætning og om de beføjelser, der tilkommer de på selskabernes vegne optrædende personer;

på grund af den betydning, der må tillægges retshandler mellem statsborgere fra forskellige medlemsstater, bør alle relevante oplysninger derfor udtrykkeligt fremgå af offentlige registre eller lister, selv om visse af disse oplysninger uden videre følger af den nationale lovgivning eller kan forekomme indlysende;

det kan nemlig ikke forventes, at tredjemand har et udtømmende kendskab til andre medlemsstaters lovgivning eller handelskutymer;

hvad angår den beføjelse, der tilkommer den direktør, som kan tegne et anpartsselskab (GmbH), må det derfor forekomme nødvendigt at kræve, at indførelsen i handelsregisteret giver tredjemand fornøden underretning, selv om det i mangel af enhver indførelse vil være muligt at nå frem til den samme oplysning ved en logisk slutning eller på grundlag af den nationale lov;

7 det stillede spørgsmål må derfor besvares således, at artikel 2, stk. 1, litra d, andet pkt. i det første direktiv af 9. marts 1968 fra Rådet for De europæiske Fællesskaber om samordning af selskabsretten skal fortolkes således, at der, når det organ, der kan optræde på et selskabs vegne, kan være sammensat af et eller flere medlemmer, ikke alene skal ske offentliggørelse af tegningsregler, der gælder, såfremt der er flere direktører, men at det også i det tilfælde, hvor der kun er udnævnt én direktør, skal angives, at denne alene kan forpligte selskabet, også selv om en sådan kompetence klart fremgår af den nationale lovgivning.

Vedrørende sagsomkostningerne

8 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har indgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres;

da retsforhandlingerne udgør et led i den sag. der verserer for *Bundesgerichtshof*, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, som ved kendelse af 14. februar 1974 er blevet den forelagt af II. afdeling for civile sager ved Bundesgerichtshof, for ret:

Artikel 2, stk. 1, litra d, andet pkt. i Rådets første direktiv af 9. marts 1968 om samordning af de garantier, som kræves i medlemsstaterne af de i traktatens artikler 58, stk. 2, nævnte selskaber til beskyttelse af såvel selskabsdeltagerne som tredjemands interesser, med det formål at gøre disse garantier lige byrdefulde, skal fortolkes således, at der, når det organ, der kan optræde på et selskabs vegne, kan være sammensat af et eller flere medlemmer, ikke alene skal ske offentliggørelse af de tegningsregler, der gælder, såfremt der er flere direktører, men at det også i det tilfælde, hvor der kun er udnævnt én direktør, skal angives, at denne

alene kan forpligte selskabet, også selv om en sådan kompetence klart fremgår af den nationale lovgivning.

Lecourt Ó Dálaigh Donner

Monaco Mertens de Wilmars Pescatore Kutscher

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg, den 12. november 1974.

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT H. MAYRAS FREMSAT DEN 23. OKTOBER 1974 [1]

Høje Ret.

Indledning

Det er ikke nødvendigt at påvise den betydelige rolle, selskaberne spiller inden for erhvervslivet, ej heller den stilling, de bør indtage i fællesmarkedets funktion.

Dette er i øvrigt grunden til, at Romtraktatens bestemmelser, såvel om etableringsretten som om den frie bevægelighed for tjenesteydelser, også gælder for selskaber, og, i medfør af princippet i artikel 58, at selskaber, som er oprettet i overensstemmelse med en medlemsstats lovgivning, og hvis hjemsted, hovedkontor eller hovedvirksomhed er beliggende inden for Fællesskabet, ligestilles med personer, der er statsborgere i medlemsstaterne, for så vidt angår anvendelsen af disse bestemmelser.

Det er ligeledes grunden til, at artikel 54, stk. 3, der giver henholdsvis Rådet og Kommissionen kompetence til at udstede visse direktiver, i litra g indeholder en bestemmelse, som opfordrer Rådet og Kommissionen til, i det nødvendige omfang og med det formål at gøre dem lige byrdefulde, at samordne de garantier, som i de forskellige medlemsstater kræves af selskaberne til beskyttelse af såvel selskabsdeltagernes som tredjemands interesser.

På grundlag af denne bestemmelse vedtog Rådet den 9. marts 1968 et første direktiv, hvis sigte i øvrigt er begrænset: det vedrører kun aktieselskaber, kommanditaktieselskaber og anpartsselskaber; det omhandler kun tre spørgsmål:

1. regler om offentlighed vedrørende stiftelsesdokumenter, vedtægtsændringer og visse regnskabsdokumenter;
2. gyldigheden af selskabets forpligtelser;
3. selskabernes ugyldighed.

Blandt disse tre er det kun spørgsmålet om gyldigheden af selskabets forpligtel-

1 — Oversat fra fransk.